10.9.2018

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Tiivistelmä yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle, K 6/2018 vp

Yhdenvertaisuudesta oikeussuojaa kaikille

Lain mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomuksen yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun ensimmäinen kertomus eduskunnalle käsittelee valtuutetun toiminnan ja toimivallan kaikkia puolia – yhdenvertaisuutta, syrjintää, ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista, ihmiskaupan vastaista toimintaa ja maastapoistamisen täytäntöönpanon valvontaa. Yhdenvertaisuuslaki on ollut voimassa vuoden 2015 alusta lukien ja nyt on hyvä hetki tarkastella sen toimivuutta. Kertomuksessa tuodaan esille ihmisten kokemuksia syrjinnästä ja muista oikeudenloukkauksista sekä arvioidaan lainsäädännön kehittämistarpeita ihmis- ja perusoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Yhdenvertaisuuslaki mahdollistaa monia toimintamuotoja, joiden avulla valtuutettu voi puuttua syrjintään ja edistää yhdenvertaisuutta sekä yksittäistapauksissa että laajemmin. Valtuutettu edistää yhdenvertaisuutta muun muassa sidosryhmäyhteistyöllä ja vaikuttamistyön avulla sekä kannustamalla eri toimijoita hyödyntämään yhdenvertaisuussuunnittelua.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana yhteydenottoja on tullut kaikkiin syrjintäperusteisiin liittyen ja yhteydenottomäärät ovat vuosittain kasvaneet merkittävästi. Yleisimpiä ovat olleet alkuperään ja vammaisuuteen liittyvät yhteydenotot. Valtuutetulle tulevat yhteydenotot eivät välttämättä suoraan kerro tosiasiallisen syrjinnän määrästä tai siitä, mitä ryhmiä koskeva syrjintä on yleisintä. Tietoisuus yhdenvertaisuusvaltuutetusta voi olla vahvempaa sellaisten ryhmien kohdalla, joita edustaa vahva kansalaisjärjestökenttä ja joihin liittyvät yhdenvertaisuuskysymykset ovat saaneet paljon julkisuutta.

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU PL 24 Puhelin: 0295 666 800 Internet: www.syrjintä.fi
00023 Valtioneuvosto Sähköposti: yvv@oikeus.fi

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on matalan kynnyksen oikeusturvaelin, jonka puuttuminen syrjintätapaukseen auttaa syrjintää kokenutta henkilöä pääsemään oikeuksiinsa oikeusprosessia kevyemmin. Kolmen vuoden aikana kertyneen kokemuksen myötä voidaan sanoa, että valtuutetun yhteydenotoilla eri toimijoihin on monissa tapauksissa konkreettista vaikutusta. Yhdenvertaisuusvaltuutetun yhteydenotto syrjinnästä epäiltyyn tahoon ehkäisee myös vastaavien syrjintätilanteiden syntyä ja edistää yhdenvertaisuutta yksittäistapausta laajemmin.

Yhdenvertaisuuslaki ja valtuutetun tehtävä perustuvat EU-lainsäädäntöön. Yhdenvertaisuuslaki ja sen syrjintäkielto on eurooppalaisittain vertailtuna hyvin laaja-alainen. EU-maissa lähes kaikilla syrjintään puuttuvilla viranomaisilla on laajasti eri syrjintäperusteita kattava mandaatti myös työelämässä. Suomessa työsyrjintään puuttuvia viranomaisia ovat tasa-arvovaltuutettu sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja raskaussyrjinnän osalta sekä työsuojeluviranomaiset. Suomi poikkeaa muista eurooppalaisista valtioista siten, että syrjintään puuttuvalle erityisviranomaiselle – yhdenvertaisuusvaltuutetulle – ei ole annettu toimivaltaa ottaa kantaa yksittäisiin työelämän syrjintätapauksiin. Valtuutettu on aina pitänyt ratkaisua ongelmallisena. EU-komissio antoi kesäkuussa suositukset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuselimien standardeiksi (C(2018) 3850 final). Esitys lähtee siitä, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuselimillä tulisi olla mandaatti puuttua syrjintään laajasti eri syrjintäperusteilla ja kaikilla keskeisillä elämänalueilla mukaan lukien työelämä.

Valtuutettu esittää suosituksissaan yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta yksilön oikeussuojan vahvistamiseksi.

Ulkomaalaisen asema ja oikeudet

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminnassa eri toimivallat risteävät ulkomaalaisasioissa. Valtuutetun kertomuksessa eduskunnalle käsitellään muun muassa ulkomaalaisten kohtaamaa syrjintää, turvapaikanhakijoiden oikeudellisen aseman muutoksia, maastapoistamisen täytäntöönpanon valvontaa sekä kansallisen ihmiskaupparaportoijan roolissa ihmiskaupan uhrien asemaa. Kertomus sisältää tiivistelmät vuonna 2018 julkaistuista selvityksistä koskien kansainvälistä suojelua koskevia päätöksiä Maahanmuuttovirastossa 2015 – 2017 sekä ihmiskaupan uhreja auttamistoimien saajina.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät sisältävät hallituksen esitöiden (HE 19/2014) mukaan ulkomaalaisten ja etnisten vähemmistöjen samoin kuin muiden syrjinnän

vaarassa olevien ryhmien olojen, aseman ja oikeuksien seuraamista sekä näiden ryhmien yhdenvertaisuuden edistämistä ja syrjinnän ehkäisemistä. Ulkomaalainen voi kansalaisuutensa, kielensä tai alkuperänsä vuoksi joutua syrjityksi, jolloin valtuutettu yhdenvertaisuuden edistämisen ja syrjintään puuttumisen kautta voi ottaa hänen asiansa käsittelyyn. Kansallisena ihmiskaupparaportoijana valtuutettu seuraa ihmiskauppaan liittyviä ilmiöitä. Suomessa tunnistetuista ihmiskaupan uhreista valtaosa on ulkomaalaisia, minkä vuoksi ihmiskaupan vastaiseen työhön liittyy myös erilaisia ulkomaalaisoikeudellisia kysymyksiä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on myös valvoa maastapoistamisen täytäntöönpanoa, että se tapahtuu säädösten mukaisesti sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.

Oleskelulupakäytännöt. Väestön vanhentuessa Suomeen tarvitaan ulkomaista työvoimaa. Osa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneista henkilöistä on saanut työpaikan ja perustanut Suomeen perheen. Työvoimatarpeen ja henkilön jo palkanneen ja perehdyttäneen yrityksen näkökulmasta olisi kalliita palautuksia kannattavampaa, että työllistynyt henkilö voisi hakea ja odottaa työlupapäätöstä Suomessa. Myös jokaisen oikeutta perhe-elämään tulee kunnioittaa ja antaa mahdollisuus siihen, että perhesiteen vaikutus maassaoleskeluoikeuteen tutkitaan ennen maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa.

Turvapaikanhakijoiden oikeussuoja. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvan heikennykset ovat osaltaan vaikeuttaneet haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tunnistamista ja heille kuuluvan asianmukaisen tuen ja palveluiden saamista. Turvapaikanhakijan haavoittuvuutta ei ole aina tunnistettu ennen kuin vasta prosessin jälkeen tai hyvin myöhäisessä vaiheessa. Oikeusapuun tehdyillä muutoksilla on vaikutuksia siihen, millä tiedoin päätöksentekijä tekee ratkaisun kansainvälisen suojelun saamisesta.

Turvapaikanhakijalasten oikeutta lastensuojelulain mukaisiin tukitoimiin ei aina kunnioiteta. Lapsen edun tulee olla ensisijainen arviointiperuste, kun tehdään lasta koskevia päätöksiä, kuten oleskelulupapäätöksiä. Ilman huoltajaa maahan tulleet lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Turvapaikkaprosessin vaativuuden vuoksi edustajien toimintaa tulisi valvoa. Turvapaikanhakijoiden oikeusavusta on käynnissä selvitys. Turvapaikanhakijoiden asemaan vaikuttavien lainsäädäntömuutosten ja tiukennettujen käytänteiden vaikutukset tulisi valtuutetun mielestä arvioida kokonaisuudessaan. Muutoksilla on ollut merkittäviä turvapaikanhakijan oikeusturvaa heikentäviä yhteisvaikutuksia, joita tulisi arvioida sekä oikeusturvan puutteet korjata.

Perheenyhdistäminen. Jokaisen oikeus perhe-elämän kunnioitukseen on kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattu ihmisoikeus. Nopea perheenyhdistäminen tukee menestyksekästä kotoutumista. Perheen tuki on erityisen tärkeää alaikäisille. Toimeentuloedellytyksen ja hakemusmaksujen korotuksen seurauksena perheenyhdistäminen ja oikeus nauttia kaikille yhtäläisesti kuuluvasta oikeudesta perhe-elämään on tehty monille kansainvälistä suojelua, etenkin toissijaista suojelua, saaneille käytännössä mahdottomaksi. Toissijaista suojelua saaneilla ei ole kolmen kuukauden määräaikaa perheenyhdistämishakemuksen laittamiseksi vireille ilman toimeentuloedellytystä kuten pakolaisaseman saaneilla. Sekä turvapaikan että toissijaista suojelua saaneet ovat kuitenkin saaneet kansainvälistä suojelua suhteessa kotimaahansa. Siten on vaikea nähdä hyväksyttäviä perusteluita heidän erilaiselle kohtelulleen. Toimeentuloedellytys koskee myös alaikäisiä yksintulleita turvapaikanhakijoita. Vaatimus ei ole lapsen oikeuksien mukaista. Elatusvelvollisuuden sijaan lapsella on oikeus perhe-elämään ja hoivaan vanhempiensa taholta. Alaikäisellä perheenkokoajalla on tosiasiallisesti olematon mahdollisuus täyttää toimeentuloedellytys ja kynnys poiketa toimeentuloedellytyksestä on säädetty hyvin korkeaksi. Perheenyhdistämisen tulee olla tosiasiallisesti mahdollista kansainvälistä suojelua saaneille.

Välttämätön toimeentulo ja huolenpito. Valtioneuvosto antoi vastaanottolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 170/2014) yhteydessä lausuman, jonka mukaan se seuraa tarkasti esityksen vaikutuksia laittomasti maassa oleskelevien määrään ja ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimiin tilanteen korjaamiseksi, jos laittomasti maassa oleskelevien määrä esityksen toteutumisen myötä merkittävästi kasvaa. Näin on tapahtunut viimeisten kahden vuoden aikana. Kaikkia kielteisen päätöksen saaneita ei voida viranomaistoimin palauttaa. Kunta on vastuussa henkilön perustuslain 19 §:ssä mainitusta välttämättömästä toimeentulosta ja huolenpidosta, mutta kunnissa on eri tulkintoja siitä, mitä tämä käytännössä tarkoittaa. Kuntien erilaiset käytännöt ovat johtaneet yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmalliseen tilanteeseen. Valtuutettu katsoo, että perustuslain 19 §:ssä säädetystä välttämättömästä toimeentulosta ja huolenpidosta, johon kaikilla – myös vailla oleskelulupaa olevilla – on oikeus, tulisi säätää lailla.

Palomuuri. Käytäntö on osoittanut, että osa vailla oleskelulupaa olevista jää Suomeen heikkoonkin tilanteeseen. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta on myös ongelmallista, että vailla oleskelulupaa oleskelevat henkilöt eivät uskalla hakea oleskelulupaa, vaikka olisivat työllistyneet, tai toisaalta ilmoittaa heihin kohdistuneista rikoksista maastapoistamisen täytäntöönpanon pelossa. Osassa EU-maita on käytössä niin sanottu palomuuri. Palomuurilla tarkoitetaan vailla oleskeluoikeutta oleville

taattuja menettelyjä, joiden avulla he voivat ilmoittaa heihin kohdistuneesta rikoksesta tai jättää oleskelulupahakemuksen. Asiointi viranomaisen kanssa palomuurin suojissa tapahtuu ilman pelkoa maastapoistamisen täytäntöönpanosta asiointitilanteen seurauksena. Ei ole kenenkään etu, että työmarkkinoilla työskentelee ihmisiä luvatta tai ettei rikoksista uskalleta ilmoittaa.

Palauttaminen Afganistaniin. Afganistanin turvallisuustilanne on tällä hetkellä hyvin epävakaa ja olosuhteet siellä vaarantavat palautettavien henkilöiden turvallisuuden. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR antoi 30.8.2018 soveltamisohjeistuksen afganistanilaisten turvapaikanhakijoiden kansainvälisen suojelun tarpeen arvioinnista (HCR/EG/AFG/18/02). UNHCR:n mukaan esimerkiksi sisäinen pako ei ole mahdollista yleisesti ottaen pääkaupunki Kabuliin tai alueille, jotka ovat ei-valtiollisten joukkojen hallinnassa. Maahanmuuttovirasto arvioi juuri parhaillaan, voidaanko Afganistania pitää turvallisena maana palauttaa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita henkilöitä. Valtuutettu pitää perusteltuna pidättäytyä palautuksista Afganistaniin tällä hetkellä, ja katsoo, että Maahanmuuttoviraston tulisi myöntää turvapaikanhakijoille määräaikaiset oleskeluluvat.

Pilottitutkimus kansainvälistä suojelua koskevista päätöksistä. Kansainvälistä suojelua koskevat ratkaisut ja lainsäädännön muutokset ovat olleet viimeisten kolmen vuoden ajan runsaan keskustelun kohteena. Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta ja Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti toteuttivat 2017–2018 yhteisen pilottitutkimuksen, jossa selvitettiin kansainvälistä suojelua koskevissa päätöksissä tapahtuneita muutoksia. Tutkimuksen lähtökohtana oli saada tutkittua tietoa suojelun tasosta.

Maahanmuuttoviraston kansainvälistä suojelua koskevia päätöksiä tarkastelleen tutkimuksen mukaan päätöskäytäntö on muuttunut olennaisesti vuosien 2015 ja 2017 välillä. Tutkimuksen valossa näyttökynnys vaikuttaa kiristyneen ja esimerkiksi turvapaikanhakijaan kohdistuneet aiemmat oikeudenloukkaukset nähtiin satunnaisina ja irrallisina tapahtumina. Tulkintalinjat vaikuttavat tutkimuksen mukaan muuttuneen merkittävästi vuodesta 2015. Vaikuttaa, että Maahanmuuttovirasto on nostanut hakijalle osoitetun näyttötaakan niin korkeaksi, että vain hyvin harva turvapaikanhakija pystyy ylittämään sen saatavissa olevalla todistusaineistolla.

Näyttökynnystä arvioitaessa on huomioitava muun muassa määritelmädirektiivi sekä olennaiset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ja EU-tuomioistuimen ratkaisut koskien näyttökynnystä sekä näyttötaakan jakautumista. Valtuutettu katsoo, että todistustaakan jakautumisesta turvapaikanhakijan ja viranomaisen välillä tulisi säätää

lailla. Erityisesti tulisi turvata määritelmädirektiivin artiklan 4 kohdan 4 soveltaminen siten, että turvapaikanhakijan kokema aiempi oikeudenloukkaus katsotaan vakavaksi osoitukseksi hakijan perustellusta pelosta joutua vainotuksi, jollei ole perusteltua syytä arvioida, ettei tämä vaino tule toistumaan.

Turvapaikanhakijan oikeuksia koskevassa päätöksenteossa on kysymys yksilön kannalta erityisen merkittävistä perus- ja ihmisoikeuksista, viimekädessä oikeudesta elämään ja ihmisarvoiseen kohteluun. Soveltamiskäytännön muuttuessa näin merkittävästi ilman lainmuutosta, herättää se kysymyksen oikeusvaltioperiaatteiden toteutumisesta etenkin huomioiden, että kyse on ollut haavoittuvasta ihmisryhmästä. Oikeusvaltiossa selvänä lähtökohtana tulisi olla, että yksilön oikeusasemaa koskevat muutokset toteutetaan aina lainsäädäntöteitse.

Maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta. Vuoden 2017 lopussa tiedossa olleiden kielteisten kansainvälisen suojelun päätösten määrän perusteella poliisilla tulee olemaan maastapoistamisen täytäntöönpanossa merkittäviä haasteita lähitulevaisuudessa. Poliisin arvion mukaan maastapoistamiset lisääntyvät edelleen lähivuosina ja niistä tulee entistä vaikeampia erityisesti palautettavien henkilöiden ja ulkopuolisen vastustuksen sekä haastavien kohdemaiden vuoksi. Riippumattoman valvojan läsnäolo tahdonvastaisissa palautuksissa lisää viranomaistoiminnan läpinäkyvyyttä, parantaa palautettavien oikeusturvaa ja hälventää viranomaistoimintaan kohdistuvaa epäluuloa sekä väärien tietojen leviämistä.

Hallintovaliokunta painotti vuoden 2018 talousarviosta antamassaan lausunnossa (HaVL 30/2017 vp), että yhdenvertaisuusvaltuutetun maasta poistamisen valvonnan riittävä määräraha vakinaistetaan. Tämän jälkeen valtiovarainvaliokunta edellytti mietinnössään (VaVM 22/2017 vp), että valtuutetun lakisääteiselle tehtävälle osoitetaan riittävä vakituinen määräraha. Valtuutetulle on esitetty lisämärärahaa vuoden 2019 talousarvioesityksessä ja julkisen talouden suunnitelmassa (2019 – 2022) on todettu, että valtuutetun toimintaedellytykset turvataan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kansallisena ihmiskaupparaportoijana

Yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana. Valtuutetulla on ihmiskaupparaportoijana laajat tiedonsaantioikeudet. Käytännössä tiedonsaanti erityisesti joiltakin esitutkintaviranomaisilta ja kuntien sosiaali- ja terveystoimelta on osoittautunut paikoin ongelmalliseksi. Laaja tiedonsaantioikeus osaltaan turvaa valtuutetun

toiminnan tehokkuuden, luotettavuuden ja vaikuttavuuden. Tiedonsaantioikeus on edellytys sille, että valtuutettu voi täyttää lakiin perustuvat velvoitteensa kansallisena ihmiskaupparaportoijana.

Käytettävissä olevien vähäisten resurssien vuoksi valtuutettu voi vain hyvin harvoin käyttää lakisääteistä mahdollisuuttaan avustaa mahdollista ihmiskaupan uhria oikeuksien turvaamisessa. Valtuutetun ihmiskaupparaportointiin tulee osoittaa riittävät resurssit, jotta valtuutettu voi myös jatkossa tuottaa analysoitua tietoa päätöksenteon tueksi sekä tarvittaessa avustaa ihmiskaupan uhreja heidän oikeuksiensa turvaamisessa esimerkiksi rikosprosessissa.

Selvitys ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan vastaanottolain toimivuudesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteutti yhdessä Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin Heunin kanssa valtioneuvoston rahoittaman (VN TEAS) selvityshankkeen. Hankkeessa selvitettiin, miten viranomaiset soveltavat ihmiskaupan uhrien auttamista koskevaa vastaanottolakia sekä sitä, miten ihmiskaupan uhrien oikeus saada apua toteutuu.

Selvityksen perusteella yksi keskeisin haaste liittyy ennen kaikkea suomalaisten ja muiden kunnissa pysyvämmin asuvien ihmiskaupan uhrien auttamiseen. Ihmiskaupan vastainen työ on kunnissa vaihtelevaa. Se nojaa vahvasti yksittäisiin työntekijöihin, heidän osaamiseensa ja kykyynsä puuttua ja käsitellä ihmiskauppaa ja sen uhreja. Kunnissa tehtävää auttamistyötä vaikeuttaa se, etteivät vastuussa olevat sosiaali- ja terveysviranomaiset tunne vastaanottolakia, sen sisältöä ja velvoittavuutta. He eivät tiedä, että ihmiskaupan uhreilla on erityisasema ja siitä johtuvia oikeuksia palvelujen saajina. Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole ohjeistanut alaistaan hallintoa asiassa, mikä omalta osaltaan heikentää lain tunnettuutta ja sen soveltamista. Tämä johtaa siihen, etteivät ihmiskaupan uhrit aina saa palveluja, joihin he olisivat lain mukaan oikeutettuja ihmiskaupan uhreina. Toisaalta auttamisen vahva kytkentä rikosprosessiin ja sen lopputulokseen näyttää aineiston perusteella johtavan siihen, että osa apua tarvitsevista ihmiskaupan uhreista jää viranomaisavun ulkopuolelle.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, etteivät vuonna 2015 voimaan tulleet vastaanottolain muutokset näytä ainakaan merkittävältä osin ratkaisseen ihmiskaupan uhrien auttamisessa aikaisemmin havaittuja ongelmia, jotka liittyivät ennen kaikkea uhrien yhdenvertaisuuteen palveluiden saajina sekä uhrien ohjautuvuuteen viranomaisavun piiriin. Ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva vastaanottolaki ja sen soveltamiskäytäntö saattavat olla ristiriidassa kansainvälisen ja EU-oikeuden kanssa.

Selvitys oleskelulupien myöntämisestä ihmiskaupan uhreille. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemä ulkomaalaislain soveltamiskäytäntöä Maahanmuuttovirastossa koskeva selvitys vuodelta 2016 herätti kysymyksiä hyvän hallinnon mukaisuudesta. Selvityksen mukaan viraston ulkomaalaislain soveltamiskäytäntö oli osin ennakoimatonta ja epäjohdonmukaista. Kynnys myöntää ihmiskaupan uhrille jatkuva oleskelulupa on asettunut hyvin korkealle, ja edellytykset vastaavat lähes kansainvälisen suojelun vaatimuksia.

Maahanmuuttovirasto ei myöskään ollut päätöksenteossaan riittävästi arvioinut hakijan riskiä joutua uudelleen ihmiskaupan uhriksi maastapoistamisen jälkeen, vaikka tämä on Suomen kansainvälisoikeudellinen velvoite. Valtuutettu on seurantatoimessaan havainnut haasteita myös tilapäisen rikosperustaisen uhriluvan harkinnassa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että ihmiskaupan uhrin jatkuvaluonteisen oleskeluluvan perusteita muutettaisiin siten, että oleskeluluvan saamiseksi riittää uhrin ”haavoittuva asema” nykyisen ”erityisen haavoittuvan aseman” sijaan. Samoin tulisi arvioida mahdolliset muutostarpeet tilapäiseen ihmiskaupan uhrin oleskelulupaan.

Liite 1: Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset eduskunnalle

SUOSITUS 1: KÄYNNISTETÄÄN YHDENVERTAISUUSLAIN OSITTAISUUDISTUS
Syrjinnän uhrin oikeussuojan vahvistamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutetulle annettaisiin työsuojeluviranomaisten ohella toimivalta arvioida myös työelämässä tapahtuvaa syrjintää.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle palautettaisiin mahdollisuus saattaa syrjintää koskeva asia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi myös uhria nimeämättä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle annettaisiin oikeus määrätä hyvitys syrjinnän uhrille.

Oppilaitoksen toiminta määriteltäisiin syrjinnäksi, jos oppilaitos ei puutu oppilaaseen tai opiskelijaan kohdistettuun häirintään.

Varhaiskasvatukseen säädettäisiin yksikkökohtainen velvoite yhdenvertaisuuden edistämiseen ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen vastaavalla tavalla kuin oppilaitoksille.

Työnhakijalla olisi kaikissa tilanteissa mahdollisuus saada selvitys työnantajalta perusteista, joilla valintapäätös on tehty.

SUOSITUS 2: VALMISTELLAAN ULKOMAALAISLAKIA KOSKEVAT MUUTOKSET
Säädettäisiin todistustaakan jakautumisesta turvapaikanhakijan ja viranomaisen välillä ja erityisesti turvattaisiin lainsäädäntömuutoksin määritelmädirektiivin (2011/95/EU) artiklan 4 kohdan 4 soveltaminen siten, että turvapaikanhakijan kokema aiempi oikeudenloukkaus katsotaan vakavaksi osoitukseksi hakijan perustellusta pelosta joutua vainotuksi tai todellisesta vaarasta joutua kärsimään vakavaa haittaa, jollei ole perusteltua syytä arvioida, ettei tämä vaino tai vakava haitta tule toistumaan.

Oikeus perhe-elämään turvattaisiin yhtäläisesti pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneille siten, ettei heidän perheenyhdistämishakemuksiinsa sovellettaisi toimeentuloedellytystä, joka voi käytännössä johtaa syrjintään taloudellisen aseman perusteella. Erityisesti tulisi huomioida lapsen oikeus perhe-elämään ja vanhempiensa hoivaan. Vähintäänkin pakolaisaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin sovellettava suotuisampi kohtelu olisi ulotettava koskemaan myös toissijaista suojelua saaneita, sillä erilaiselle kohtelulle ei ole hyväksyttäviä perusteita.

SUOSITUS 3: VALMISTELLAAN VASTAANOTTOLAKIA KOSKEVAT MUUTOKSET
Selvitettäisiin vastaanottolain vaikutukset ilman oleskelulupaa oleskelevien henkilöiden määrän kasvuun ja toteutettaisiin tarvittavat lainmuutokset sen turvaamiseksi, että vastaanottopalvelut

eivät lakkaisi ennen kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen hakijan maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa.

SUOSITUS 4: SELVITETÄÄN PALOMUURIN KÄYTTÖÖNOTTO ILMAN OLESKELULUPAA OLESKELEVIEN KOHDALLA
Ilman oleskelulupaa oleskeleville henkilöille taattaisiin mahdollisuus asioida viranomaisen kanssa ilman pelkoa maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanosta asioinnin seurauksena.

SUOSITUS 5: SÄÄDETÄÄN LAILLA VÄLTTÄMÄTTÖMÄSTÄ HUOLENPIDOSTA JA TOIMEENTULOSTA
Perustuslain 19 §:ssä säädetystä välttämättömästä huolenpidosta ja toimeentulosta, johon kaikilla – myös ilman oleskelulupaa oleskelevilla henkilöillä - on oikeus, säädettäisiin lailla.

SUOSITUS 6: YHDENVERTAISUUSVALTUUTETUN MAASTAPOISTAMISEN TÄYTÄNTÖÖNPANON VALVONNAN RESURSSIT VAKINAISTETAAN
Julkisen talouden suunnitelmassa huolehdittaisiin, että valtuutetun lakisääteiselle tehtävälle varataan vakituiset resurssit.

SUOSITUS 7: SELKIYTETÄÄN IHMISKAUPAN UHRIEN AUTTAMISTA KOSKEVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ
Ihmiskaupan uhrien erityisasemaa palveluiden saajina parannettaisiin esimerkiksi säätämällä erillislaki sosiaali- ja terveysministeriön johdolla tai sisällyttämällä ihmiskaupan uhrien erityisasema ja oikeus auttamistoimiin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan yleislainsäädäntöön ja turvaamalla sosiaali- ja terveystoimen riittävä ohjaus.

Ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköstä heikennettäisiin siten, että lainsäädäntö ja sen soveltaminen olisivat nykyistä paremmin sopusoinnussa Suomea sitovan kansainvälisen ja EU-oikeuden kanssa.

Auttamisen uhrilähtöisyyttä vahvistettaisiin, jotta erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmiskaupan uhrit ohjautuisivat nykyistä useammin ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään.

SUOSITUS 8: VALMISTELLAAN ULKOMAALAISLAKIA KOSKEVAT MUUTOKSET IHMISKAUPAN UHRIEN OLESKELULUVISTA
Ihmiskaupan uhrin jatkuvaluonteisen oleskeluluvan perusteita muutettaisiin siten, että oleskeluluvan saamiseksi riittää uhrin ”haavoittuva asema” nykyisen ”erityisen haavoittuvan aseman” sijaan.

Arvioitaisiin mahdolliset muutostarpeet myös tilapäiseen ihmiskaupan uhrin oleskelulupaan.

SUOSITUS 9: VALMISTELLAAN LAINMUUTOS TYÖSUOJELUVIRANOMAISEN TOIMIVALLAN LAAJENTAMISEKSI IHMISKAUPPARIKOKSIIN

Työsuojeluviranomaisen toimintaa ohjaavaa ns. valvontalakia (44/2006) muutettaisiin siten, että työsuojeluviranomaisen ilmoitettava myös epäilemästään ihmiskaupparikoksesta poliisille.